

Aart van Egteren, huisschilder in Nunspeet

Eric de Graaf

Aart van Egteren is in zijn honderdste levensjaar. Ondanks zijn zeer hoge leeftijd komt hij, zittend in zijn stoel, nog levendig over: praten kan hij als de beste. Het lopen gaat hem minder goed af maar vanuit zijn elektrisch te bedienen fauteuil regelt hij naar hartenlust, hij is zelf nog baas over zijn doen en laten. Met zijn geheugen is niets mis: over gebeurtenissen die zestig jaar geleden plaats vonden, praat hij alsof ze gisteren gebeurd zijn. Zijn mobiele elektrische stoelen en rollator zorgen ervoor dat hij binnenshuis iedereen kan bereiken: elke middag om vier uur speelt hij een partijtje domino met vrienden in de gemeenschapsruimte van het zorgcentrum De Bunterhoek. Voor buiten het zorgcentrum heeft hij een scootmobiel. Hij doet zelf nog wat boodschappen en legt bezoekjes af. Kortom: Aart van Egteren is op zijn negenenegentigste niet alleen maar 'achter de geraniums' te vinden.

Hij is op 15 juni 1910 geboren als zoon van Aart van Egteren uit Nijbroek in de gemeente Heerde en Geertruida Spek uit Elspeet. Aart, de oude Aart, was tegen het einde van de negentiende eeuw naar Nunspeet gekomen om in de bouw te werken; hij kreeg al gauw het schilderwerk toebedeeld van zijn baas. Dit vond hij best maar om als knecht te blijven werken lag hem kennelijk niet, want hij is al spoedig voor zichzelf begonnen. De schilderszaak Van Egteren is gevestigd in 1903 en staat sinds dat jaar ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Geertruida (Truitje) Spek werkte, voordat ze met Aart trouwde, onder andere als keukenmeisje in pension De Valk aan de Eperweg in Nunspeet.

Zij kregen acht kinderen en van deze kinderen kwamen twee jongens in de zaak terecht: Jan en zijn jongere broer Aart, de nu bijna-honderdjarige. Aart is eerst even bakkersknecht geweest, bij bakker Beelen aan de Stationslaan maar toen hij zestien jaar was koos hij er toch voor bij zijn vader in het bedrijf te komen. In 1936 werd hij vennoot in de firma van zijn vader maar net als zijn vader in 1903, was hij liever eigen baas en Aart begon dan ook na de oorlog aan de Bergakkerweg 21 voor zichzelf. Het tweede schildersbedrijf Van Egteren was op een steenworp afstand van het bedrijf van de oude Aart van Egteren gevestigd. De eerste jaren werkte hij zonder personeel, hij ging op karwei en zijn vrouw, Willemien Visscher uit Elburg met wie hij op 1 juli 1936 getrouwd was, hield thuis het bedrijf gaande. Later hielpen hun drie dochters, Bertha, Willy en Geke ook als het nodig was.

Een schilder die honderd jaar geleden buiten aan het werk was, had voordat hij kon gaan schilderen, in de werkplaats, al heel wat werk verzet. Je maakte je verf zelf met

Schilderswerkplaats in het openluchtmuseum in Enkhuizen.

tine (peut). Hij vertelt: "Eén van de lastigste taken voor een schilder was het 'kleur maken'. Je kreeg bijvoorbeeld een opdracht om een huis te schilderen in de kleur die het huis al had. In de werkplaats moest je dan verf in die kleur maken voor dat huis. Dit vereiste veel ervaring."

Toen de Veluvine verffabriek in Nunspeet echte kleurverven leverde, waren dit basis-kleuren. Het bijkleuren deed de schilder weer zelf zodat ook nu de ervaring van de schilder belangrijk bleef. Het vakmanschap van de schilder bleek ook uit het zogenaamde marmeren en houten. Marmeren is hout op een dusdanige manier beschilderen dat het op marmer lijkt. Schilders hadden vroeger speciale kwasten en schilderskammen om dit werk te doen. In Paleis Het Loo bijvoorbeeld lijken veel muren in de hal en het trappenhuis van marmer te zijn, in werkelijkheid is dit beschilderd hout. "Je moest dit in natte verf doen," vertelt Aart, "eerst trok je een lijn van verf en dan ging je met een daskwast aan de gang."

Zo is houten een mogelijkheid om hout mooier en duurder te laten lijken: van vurenhout is duur eikenhout of mahoniehout te 'maken' door een goede schilder. Als de houtsoorten duurder waren dan de kosten voor de schilder die deze kon imiteren, werd deze techniek nogal eens toegepast. Aart vertelt dat na de oorlog alle deuren van de Grote Bunte door hem gehout zijn. Ook bedsteden werden vaak zo door hem bewerkt dat ze eikenhout leken. In het openluchtmuseum in Arnhem staat een grote boerderij uit het Oldambt in de provincie Groningen. De bedsteden van de herenboer en zijn gezin waren 'eiken', die van de meiden en knechts hadden een eenvoudige verflaag. Het was op afstand niet te zien of de eiken bedsteden van echt hout waren of dat

behulp van de verfmolen. Kleurstof, pigment, werd vermalen in de molen en vermengd met lijnolie. Hier kwam nog wat loodwit bij om de verf duurzamer te maken. Aart herinnert zich nog in zijn jonge jaren het vermoeiende draaien aan deze molen. Alleen bij grotere bedrijven werd de verfmolen mechanisch aangedreven. Later verdween de verfmolen en kregen de schilders vaten met 50 kg loodwit, zinkwit of titaanwit. Dit was een soort pasta die de schilders zelf aanlengden met lijnolie, later terpent

Verfmolen, mechanisch aangedreven, in het openluchtmuseum in Enkhuizen.

Woonvertrek met eiken bedstede in boerderij uit het Oldambt.

ze gehout waren maar wel is duidelijk dat in de Groninger boerderij ook aan de slaapplaatsen het standsverschil te zien was. Aart van Egteren heeft in Kasteel Leuvenum voor de freules Van Sandbergen gehout, 24 x 6 panelen moesten hier 'eiken' worden.

Hij vertelt dat meneer Van Beuningen, eigenaar van de Noorderhei in Vierhouten, hem eens een offerte vroeg voor schilderwerk. Aart begrootte dit werk op f. 750,-. Meneer Van Beuningen wilde niet

dat dit werk 'zo secuur' gebeurde, Aart mocht er zo met de kwast overheen en Aart zei toen: " Maar dan wordt de rekening f. 375,- " Sinds die tijd was de Noorderhei een vaste klant van de firma Van Egteren en Van Beuningen heeft nooit gezeurd over rekeningen. Zo vertelt hij dat zijn bedrijf ook veel gewerkt heeft voor de spoorwegen: stationsgebouwen en huizen van personeelsleden van NS moesten natuurlijk onderhouden worden. Dit werk werd per spoortraject aanbesteed door NS, bijvoorbeeld van Amersfoort naar Hattemerbroek.

Ook militaire tehuizen heeft Aart veel geschilderd: zijn dochters mochten na het schilderen de verf van de ruiten krabben.

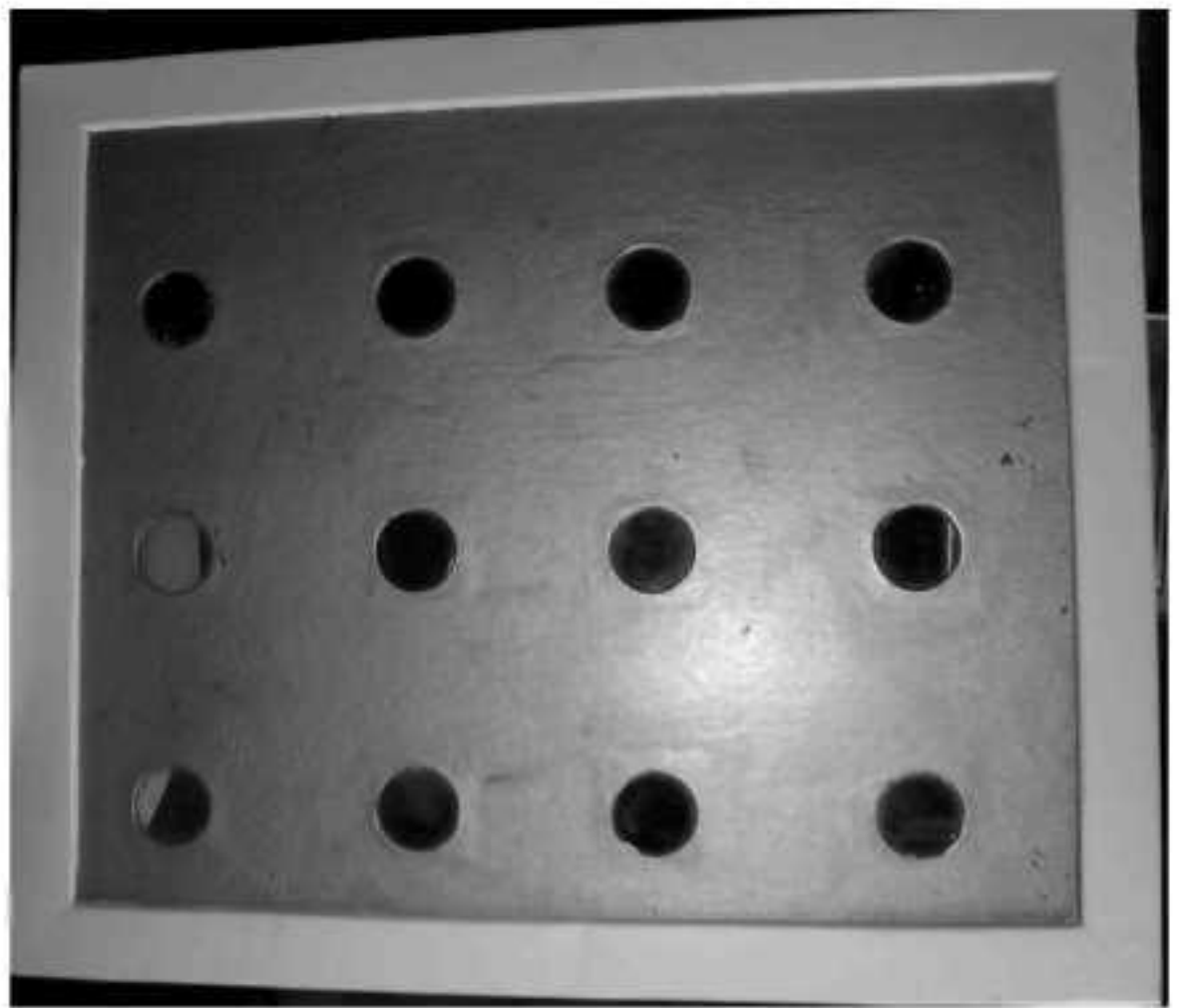
's Winters moest er natuurlijk ook gewerkt worden, dit kon niet buiten maar moest in de werkplaats of bij de klant thuis gebeuren. Aart pakte alles aan: behangen, zolders wassen, melkvaten aan de binnenkant schilderen - blauw, daar hadden de vliegen een hekel aan-, tilbury's van binnen verven, maar ook borden, letterbakken, klompen en ga zo maar door. De klant was koning. Voor een zolder wassen rekende hij f. 1,- per uur. Toen het bedrijf groter werd nam Aart ook rijen huizen aan om te schilderen. De huizen aan de Schoolweg in Nunspeet in opdracht van de toenmalige Rotterdamse Bank in 1948 waren het eerste grote project: totale kostprijs inclusief behangen en glas: f 800,- per woning.

In die tijd hadden de knechts nog geen eigen vervoer. Aart moest ook voor transport van zijn mensen zorgen als het werk ver van huis was: om half acht 's morgens moesten de mensen op het werk zijn en om vijf uur 's middags werden ze weer opgehaald. Aart werkte altijd mee met zijn personeel: 'het oog van de meester maakt het paard vet' was zijn motto.

De oorlog was natuurlijk een spannende tijd vol risico's. Met de Duitsers moest je oppassen: Aart moest eens 17 m² glas zetten en vroeg toestemming bij de gemeente waar de NSB het voor het zeggen had, voor 24 m² (glas was schaars en op de bon.) De extra zeven m² kon hij wel elders gebruiken. Hij werd toen gewaarschuwd (door een Duitser) dit te corrigeren bij een volgende opdracht: Duitsers konden hard optreden als ze bedrogen werden.

Na de oorlog had je ook noodglas: stukken karton met gaatjes erin waarin het glas

zat. Aart zorgde voor de stukjes glas - hij had een partij gebroken glas kunnen kopen - en in de verf-fabriek Veluvine werden deze tussen twee stukken karton geplakt. Zelfs na de oorlog was vensterglas nog op de bon evenals het zogenaamde kippenglas: glas van slechte kwaliteit. Dit was al in de werkplaats, in standaardmaten, gesneden en het was dus gemakkelijk te plaatsen. Toen bovengenoemde huizen aan de Schoolweg werden gebouwd moest Aart daar 200 m² glas plaatsen. Hij had geen vensterglas, maar gokte erop dat het in deze periode 'van de bon' zou gaan. Hij gokte goed, het glas was niet meer op de bon en hij kon zijn opdracht aan de Schoolweg naar wens uitvoeren.

Noodglas: stukken karton met gaatjes erin waarin glas was geplaatst.

Zijn vrouw Mies breidde intussen het assortiment dat vanuit de werkplaats verkocht werd, uit: eerst verkocht ze alleen maar verf, behang, schuurpapier en dergelijke maar later kwamen hier steeds meer doe-het-zelf artikelen bij. Dit leidde tot het openen van de doe-het-zelf winkel aan de Driestweg in 1960.

Andere schilders hadden daar wel eens kritiek op omdat ze dachten dat zij hierdoor minder werk zouden krijgen. Het was altijd druk in het gezin Van Egteren.

Toen ze ouder werd kreeg Mies gezondheidsproblemen, ze kon het werk in de winkel niet meer aan. Vaak was het zo dat ze alleen nog in de winkel aanwezig was om een praatje met de klanten te maken. Aart wilde ook wel minder werken en na verloop van tijd hebben Aart en Mies besloten om de zaak te verkopen, dit gebeurde in 1970. Samen hebben ze nog achttien jaar van hun oude dag mogen genieten, Mies van Egteren-Vischer is in 1988 overleden.

Na de sluiting van het schildersbedrijf gingen de klanten van Aart naar Jan van Egteren, eigenaar van het 'moederbedrijf' van waaruit het bedrijf van Aart was ontstaan. De doe-het-zelf- afdeling kwam bij Van Nieuwkerk terecht. Deze heeft zich intussen ook uit het bedrijf terug getrokken en overgedragen aan zijn zoon.

Aart van Egteren behoort tot de zeer sterken, hij is de enige die nog in leven is van het gezin van zijn ouders. Hij vertelt: "Na de Eerste Wereldoorlog hebben velen de beruchte Spaanse griep gehad met vele dodelijke slachtoffers. Bij ons thuis was iedereen ziek, ik ben van mijn broers en zusters de enige die niet in bed lag." Met dokters heeft hij

Bord in de kamer van Aart van Egteren in de Bunterhoek.

gedurende zijn leven niet veel bemoeienis gehad. Dit terwijl het schildersvak toch niet als gezond bekend stond: loodwitvergiftiging was berucht. Hij vertelt: "Dokter Van Loon heeft me eens aangeraden het nat van vers gekookte spinazie te drinken, daar zat staal in." De huisarts had waarschijnlijk twijfels over de gezondheid van Aart. Hij kon ook niet weten dat Aart zo oud zou worden. "Als je je handen maar goed waste", zegt Aart nu, "dan was de kans om deze ziekte te krijgen niet zo groot." Hij is zelf het levende bewijs van de waarheid van deze bewering. Aart kan eigenlijk geen oorzaken geven van zijn hoge leeftijd, hij heeft altijd hard gewerkt en 'geen gekke dingen gedaan'. Wel wordt er goed voor hem gezorgd: zijn dochters bezoeken hem meerdere keren per week.

Van de kant van de heemkundige vereniging Nuwenspete krijgt hij nogal eens bezoek en natuurlijk zijn er dan vragen over vroeger, die hij graag beantwoordt. Vooral wordt veel gevraagd naar de namen van personen op oude foto's. Meestal herkent hij de oude Nunspeters wel, in de jaren voor de oorlog was Nunspeet nog zo klein dat 'iedereen iedereen' wel kende.

Dat de familie Van Egteren de naam Aart in ere houdt blijkt wel uit bijgaande foto, ge-

nomen in 1957, waarop vier Aart van Egterens te zien zijn. Van links naar rechts: Vader Aart van Egteren (1878-1957), Aart van Egteren (geboren in 1910, nu wonend in de Bunterhoek), Aart van Egteren (zoon van Jan, geboren in 1933, oomzegger van Aart in de Bunterhoek), Aart van Egteren (zoon van Bertus en Willemien, geboren in 1949, thans kapper in Wapenveld, ook oomzegger van Aart in de Bunterhoek).

We wensen Aart van Egteren nog een goede oude dag toe.

Bronnen:

- *Interview met Aart van Egteren en zijn dochter Bertha van Dijk-van Egteren.*
- *Behalve de familiefoto zijn de opnames gemaakt door de schrijver in de openluchtmusea van Enkhuizen en in Arnhem.*